

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26.05.2016, sp. zn. 30 Cdo 3877/2014, ECLI:CZ:NS:2016:30.CDO.3877.2014.1

Číslo: 108/2017

Právní věta: Za objektivní okolnost, která by žalobci bránila ve výkonu trestu odnětí svobody pracovat, nelze považovat skutečnost, že žalobce zahajuje velké množství soudních sporů, pokud velká část žalobcem zahajovaných a vedených sporů jsou spory sudičské, odůvodněné žalobcovým kverulantstvím, které končí neúspěchem žalobce. Nemajetnost žalobce jako důsledek absence příjmů v takovém případě nelze vzít v úvahu jako důvod pro osvobození od povinnosti platit soudní poplatky.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 26.05.2016

Spisová značka: 30 Cdo 3877/2014

Číslo rozhodnutí: 108

Číslo sešitu: 9

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Poplatky soudní, Ustanovení zástupce

Předpisy: § 138 odst. 1 o. s. ř.
§ 30 o. s. ř.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobce proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 16. 5. 2014, sp. zn. 28 Co 148/2014.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Napadeným usnesením Městský soud v Praze jako soud odvolací potvrdil usnesení Obvodního soudu pro Prahu 2 jako soudu prvního stupně ze dne 9. 1. 2014, č. j. 19 C 85/2008-218, kterým bylo rozhodnuto, že žalobci se nepřiznává osvobození od soudních poplatků a že návrh žalobce na ustanovení zástupce pro dovolací řízení se zamítá.

2. Žalobce se v řízení domáhá částky 4 607,77 EUR jako zadostiučinění za nemajetkovou újmu, která mu měla vzniknout v důsledku nepřiměřené délky řízení vedeného u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 10 Ca 10/2005 a 10 Ca 400/2006.

3. Soud prvního stupně žalobu zamítl rozsudkem ze dne 14. 6. 2010, č. j. 19 C 85/2008-90, jeho rozhodnutí bylo potvrzeno rozsudkem odvolacího soudu ze dne 19. 1. 2011, č. j. 28 Co 464/2010-118,

Nejvyšší soud však rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení rozsudkem ze dne 30. 1. 2013, č. j. [30 Cdo 2329/2012](#)-169. Následně odvolací soud rozsudkem ze dne 17. 6. 2013, č. j. 28 Co 464/2010-189, rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že „soud konstatuje porušení práva žalobce na projednání věci vedené u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 10 Ca 400/2006 v přiměřené lhůtě“ a že se zamítá žaloba o zaplacení částky 4 607,77 EUR. Proti rozsudku odvolacího soudu č. j. 28 Co 464/2010-189 podal žalobce dovolání a zároveň požádal, aby soud rozhodl o tom, že žalobce je osvobozen od soudních poplatků, a ustanovil mu zástupce z řad advokátů.

4. O uvedené žádosti žalobce o osvobození od soudních poplatků a o ustanovení advokáta pro dovolací řízení bylo soudy rozhodnuto tak, jak je uvedeno shora v odůvodnění tohoto rozhodnutí. Soudy žádost posoudily následovně.

5. Soud prvního stupně vyšel ze zjištění, že žalobce je ve výkonu trestu odnětí svobody, ale není pracovně zařazen, neboť jej jím zahajované soudní spory vyčerpávají natolik, že není pracovní činnosti schopen. Zároveň o práci nemá zájem, neboť je podle jeho názoru ilegální. Žalobce dluží České republice částku 229 000 Kč a paní K. částku 66 000 Kč. Ve druhé polovině roku 2010 byly žalobci soudy přiznány částky 10 500 Kč a 4 000 EUR, ty však žalobce použil na úhradu svého dluhu vůči paní K. Jen u Obvodního soudu pro Prahu 2 je evidováno cca 80 žalob podaných žalobcem proti České republice.

6. Soud prvního stupně žádost žalobce zamítl (usnesení č. j. 19 C 85/2008-218). Uvedl, že žalobce má příjmy plynoucí mu ze soudních řízení. Ty jsou sice nepravidelné, ale umožňují mu splácet závazky vůči soukromé osobě. Pokud si žalobce zvolil, že bude ze získaných prostředků splácet své soukromé dluhy, je to jeho volba, nicméně si musí být vědom toho, že pak nemůže splňovat podmínky pro osvobození od soudních poplatků. Pokud žalobce nemá žádný příjem, je to jeho výlučným zaviněním – primárně trestnou činností, druhotně sudičstvím a dále nedůvěrou žalobce k vězeňskému systému. Podle soudu prvního stupně navíc lze při určitém množství podaných žalob, které nejsou úspěšné, bez dalšího hovořit o sudičském a svévolném uplatňování práva.

7. Odvolací soud usnesení soudu prvního stupně potvrdil (usnesení č. j. 28 Co 148/2014-226). Stejně jako soud prvního stupně dospěl k závěru, že podmínky pro osvobození od soudních poplatků a pro ustanovení advokáta nejsou splněny, a to s ohledem na majetkové poměry žalobce. Žalobci byly v minulosti vyplaceny finanční prostředky, z nichž zaplatil splátku na svůj osobní dluh. Z těchto prostředků měl žalobce možnost si obstarat advokáta pro dovolací řízení. Skutečnost, že žalobci byly prostředky vyplaceny před třemi lety, není významná. Jestliže žalobce vede mnoho sporů, „musí při získání finančních prostředků s náklady za soudní řízení počítat“. Se soudem prvního stupně lze souhlasit, že si žalobce stávající majetkovou situaci zavinil sám.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

8. Proti usnesení odvolacího soudu č. j. 28 Co 148/2014-226 podal žalobce dovolání. Dovolání posléze v zákonné lhůtě (§ 240 odst. 1 občanského soudního řádu) podal jménem žalobce rovněž advokát, který byl žalobci určen Českou advokátní komorou k sepisu dovolání proti usnesení č. j. 28 Co 148/2014-226 a k zastupování v dovolacím řízení a kterého žalobce k uvedenému zplnomocnil.

9. Podle ustanovení § 241a odst. 5 občanského soudního řádu (ve znění účinném od 1. 1. 2013) k obsahu podání, v němž dovolatel uvedl, v jakém rozsahu napadá rozhodnutí odvolacího soudu, nebo v němž vymezil důvody dovolání, aniž by byla splněna podmínka stanovená v § 241 o. s. ř., se nepřihlíží.

10. Nejvyšší soud proto přihlížel pouze k dovolání, které jménem žalobce podal advokát.
11. V něm žalobce (zastoupený advokátem) uvádí, že napadené usnesení závisí na řešení otázek, které v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu dosud nebyly řešeny a které odvolací soud nesprávně právně posoudil:
12. Zda lze osvobození od soudních poplatků bez dalšího nepřiznat z důvodu, že žadatel - vězeň je schopen si opatřit finanční prostředky prací ve věznici, za situace, kdy žadateli ve výkonu práce brání uplatňování jeho práv. Soudy nezkoumaly možnosti práce ve vězení, schopnosti žalobce, vliv případného výtěžku na poměry žalobce. Nebyly zjišťovány „reálné možnosti práce v Mírově“, kolik by si žalobce mohl vydělat a kolik by mu z výtěžku zůstalo vzhledem k nutnosti splácet dluhy a vzhledem k omezeným možnostem nakládat s výtěžkem (viz např. vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 10/2000 Sb., o srážkách z odměny osob, které jsou ve výkonu trestu odnětí svobody zaměstnány, o výkonu rozhodnutí srážkami z odměny těchto osob a chovanců zvláštních výchovných zařízení a o úhradě dalších nákladů).
13. Zda lze bez dalšího konstatovat, že vězeň, který nepracuje, obchází zákon za účelem získání neoprávněné výhody (osvobození od soudních poplatků).
14. Zda lze osvobození od soudního poplatku nepřiznat z toho důvodu, že žalobce tři roky před podáním návrhu na osvobození od soudních poplatků získal jednorázový peněžitý příjem. Z tiskopisu „potvrzení o majetkových a výtěžkových poměrech“ je přitom zjevné, že se přihlíží maximálně k příjmu za poslední zdaňovací období.
15. Zda lze osvobození od soudního poplatku nepřiznat z toho důvodu, že žalobce je povinen šetřit své finanční prostředky pro případné bránění svých práv u soudu.
16. Podle žalobce se ve věci nejedná o svévolné uplatňování práva, neboť žalobce byl v některých sporech úspěšný.

III.

Přípustnost dovolání

17. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013 (viz čl. II bod 7 zákona č. 404/2012 Sb. a čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb.), dále jen „o. s. ř.“.
18. Dovolání sepsané advokátem bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, podmínka § 241 odst. 1 o. s. ř. byla splněna a dovolání obsahovalo náležitosti vyžadované ustanovením § 241a odst. 2 o. s. ř. Dovolací soud se proto zabýval přípustností dovolání.
19. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští.
20. Podle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.
21. Dovolání je přípustné pro řešení otázek, zda může být (při posuzování poměrů účastníka z hlediska § 138 o. s. ř.) vážným důvodem, bránícím v obstarávání prostředků prací ve věznici,

skutečnost, že žalobce je časově vytížen vedením většího množství soudních sporů, nebo skutečnost, že odmítá pracovat pro svou nedůvěru ve vězeňský systém. Uvedené otázky nebyly dosud v judikatuře Nejvyššího soudu řešeny.

IV. Důvodnost dovolání

22. Odvolací soud založil napadené usnesení na dvou důvodech, z nichž každý sám o sobě postačuje k zamítnutí žádosti žalobce o osvobození od soudních poplatků a o ustanovení advokáta - že žalobce si měl služby advokáta uhradit z prostředků, které mu byly přiznány v roce 2010, a že žalobce si svou stávající majetkovou situaci zavinil sám, neboť nemá-li žádný příjem, je to způsobeno jeho trestnou činností, vedením množství soudních sporů a nedůvěrou žalobce k vězeňskému systému, kvůli které odmítá pracovat.

23. Podle ustanovení § 30 o. s. ř. účastníku, u něhož jsou předpoklady, aby byl soudem osvobozen od soudních poplatků (§ 138 o. s. ř.), předseda senátu ustanoví na jeho žádost zástupce, jestliže je to nezbytně třeba k ochraně jeho zájmů (odst. 1 věta první). Vyžaduje-li to ochrana zájmů účastníka nebo jde-li o ustanovení zástupce pro řízení, v němž je povinné zastoupení advokátem (notářem), ustanoví mu předseda senátu v případě uvedeném v odstavci 1 zástupce z řad advokátů (odst. 2).

24. Podle ustanovení § 138 o. s. ř. odst. 1 věty první může předseda senátu na návrh přiznat účastníkovi zčásti osvobození od soudních poplatků, odůvodňují-li to poměry účastníka a nejde-li o svévolné nebo zřejmě bezúspěšné uplatňování nebo bránění práva; přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li proto zvláště závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno.

25. Účastníkovi nesmí být jen pro jeho nepříznivou majetkovou situaci znemožněno uplatňovat nebo bránit své právo u soudu a naplnit své právo na právní pomoc v občanském soudním řízení od počátku řízení. Při rozhodování o osvobození od soudních poplatků soud přihlíží k celkovým majetkovým poměrům žadatele, k výši soudního poplatku, k nákladům, které si pravděpodobně vyžádá dokazování, k povaze uplatněného nároku a k dalším podobným okolnostem. U fyzických osob bere v úvahu také jejich sociální poměry, zdravotní stav apod. Přihlédne nejen k výši příjmů žadatele a množství disponibilních finančních prostředků, ale též k jeho možnosti si tyto prostředky opatřit, jakož i k důsledkům, které by pro jeho poměry mohlo mít zaplacení příslušného soudního poplatku nebo jiných plateb v příslušném řízení předpokládaných (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 7. 2013, sp. zn. [29 Cdo 1301/2013](#), uveřejněné pod č. 99/2013 Sb. rozh. obč.).

26. I když je věcí osobního rozhodnutí každého, zda hodlá pracovat, nemůže být při posuzování poměrů žadatele zohledněna nemajetnost jako důsledek skutečnosti, že žadatel nepracuje z vlastního rozhodnutí. Nebrání-li proto žadateli o osvobození od soudních poplatků v práci nebo v jiné výdělečné činnosti zdravotní důvody nebo to, že přes evidenci u příslušného úřadu práce práci nesehnal, nebo jiné objektivní okolnosti, nelze nemajetnost jako důsledek absence příjmů z pracovního nebo obdobného poměru uvádět jako důvod pro osvobození od povinnosti platit soudní poplatky (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2014, sp. zn. [30 Cdo 1589/2014](#)).

27. Uvedený závěr platí obdobně pro práci ve výkonu trestu odnětí svobody. Skutečnost, že žalobce zahajuje velké množství soudních sporů, přitom nelze považovat za takovou objektivní okolnost, která by mu bránila vykonávat ve výkonu trestu odnětí svobody práci. Velká část žalobcem zahajovaných a vedených sporů jsou spory sudičské, odůvodněné žalobcovým kverulantstvím, které končí neúspěchem žalobce. Nejvyšší soud již dříve uvedl a odůvodnil, že žalobce zcela zjevně opakovaně zneužívá svého práva na přístup k soudu (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 2. 2015, sp. zn. [30 Cdo 2681/2014](#), ve věci stejného žalobce jako v nyní posuzovaném případě). I pokud

by tedy žalobci ve výkonu práce bránila např. častá nepřítomnost ve věznici způsobená účastí u soudních jednání, pak tato nepřítomnost není důsledkem uplatňování práv žalobce (jak uvádí žalobce v dovolání), ale z převážné části důsledkem žalobcova sudičství a zneužívání práva ze strany žalobce. To však za objektivní okolnost ve smyslu usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. [30 Cdo 1589/2014](#) považovat nelze.

28. Rovněž pokud žalobce považuje práci ve výkonu trestu odnětí svobody za ilegální a odmítá pracovat z důvodu, že má nedůvěru ve vězeňský systém (aniž by uvedl konkrétní důvody, proč a jak by mu práce měla škodit nebo být ilegální), nelze to považovat za objektivní překážku bránící mu ve výkonu práce. Jedná se pouze o překážku subjektivní, danou osobním názorem žalobce, tedy o svobodné rozhodnutí žalobce nepracovat. V takovém případě však nelze nemajetnost v důsledku absence příjmů uvádět a zohledňovat jako důvod pro osvobození od povinnosti platit soudní poplatky (srov. usnesení sp. zn. [30 Cdo 1589/2014](#), citované výše).

29. Pro úplnost Nejvyšší soud uvádí, že nebylo třeba, aby soudy zjišťovaly reálné možnosti práce v Mírově, kolik by si žalobce mohl vydělat a kolik by mu z výdělku zůstalo, jak požaduje žalobce. Posouzení uvedených otázek nemohlo závěry napadeného rozhodnutí nijak ovlivnit, když žalobce bez objektivního a důležitého důvodu odmítá pracovat.

30. Vzhledem k tomu, že se žalobci nepodařilo úspěšně zpochybnit závěr, že si svou stávající majetkovou situaci zavinil sám (jeho dovolání v této otázce nebylo shledáno důvodným, jak je odůvodněno níže), napadené usnesení obstálo jako správné a Nejvyšší soud se již nezabýval přípustností a důvodností dalších námitek žalobce, neboť ani jejich odlišné vyřešení by se nemohlo v poměrech žalobce nijak projevit (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2005, sp. zn. [29 Odo 663/2003](#), uveřejněné pod č. 48/2006 Sb. rozh. obč.).

31. Nejvyšší soud z výše uvedených důvodů dovolání žalobce podle ustanovení § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.